

4. Инновационные методы обучения в техническом вузе / Н. И. Наумкин ; под. ред. П. В. Сенина, Л. В. Масленниковой, Э. В. Майкова. – Изд-во Мордов. ун-та, 2007. – 122 с.
5. Козяр М. М. Технічне креслення : підручник [для студ. вищ. навч. закл.]. – К. : Каравела, 2011. – 418 с.
6. Козяр М. М. Інженерна графіка: Побудова зображень : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / М. М. Козяр, В. Ф. Вовк, І. І. Гордійчук. – Рівне : НУВГП, 2006. – 206 с.
7. Козяр М. М. Сучасні програмні засоби проектування та геометричного моделювання на ЕОМ+CD : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Микола Миколайович Козяр. – Рівне : НУВГП, 2006. – 298 с.
8. Козяр М. М. Комп'ютерна графіка в системі графічного пакету AutoCAD : навч. посіб., навч. практик. [для студ. вищ. навч. закл.] / М. М. Козяр, Ю. В. Фещук, З. К. Сасюк. – Рівне : НУВГП, 2011. – 206 с.
9. Козяр М. М. Машинобудівні креслиники : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / М. М. Козяр, Ю. В. Фещук. – Рівне : НУВГП, 2011. – 196 с.
10. Гуревич Р. С. Застосування інформаційно-комунікативних технологій у підготовці вчителя трудового навчання / Р. С. Гуревич, Д. І. Коломієць // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2002. – № 3. – С. 26-28.
11. Тихомиров О. К. ЭВМ и новые проблемы психологи / О. К. Тихомиров, Л. Н. Бабанин. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1986. – 204 с.

Козяр Н. М. Учебно-методический комплекс графической подготовки будущего специалиста машиностроительной отрасли.

В статье рассматривается учебно-методический комплекс графической подготовки средствами инновационных технологий учебы в условиях компьютерно-ориентированного обучения.

Ключевые слова: учебно-профессиональная деятельность, графическая подготовка, очерковая геометрия, инженерная и компьютерная графика, учебные программы, студенты, будущие специалисты.

Kozyar M. M. Educational and methodical complex graphic training of future specialists of the machine building industry.

In the article the navchal'no-metodichnyi complex of graphic preparation is examined by facilities of innovative technologies of studies in the conditions of kom'pyuterno-oriented studies.

Keywords: educational-professional activity, graphic preparation, sketch geometry, engineering and computer graphic arts, on-line tutorials, students, future specialists.

Кучер З. С.

Криворізький державний педагогічний університет

УПРАВЛІННЯ САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ХУДОЖНЬО-КОНСТРУКТОРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті представлено результати дослідження теорії та практики управління самостійною роботою студентів. Запропоновано нові підходи до управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів у процесі вивчення конструювання та моделювання одягу.

Ключові слова: управління, самостійна робота студентів, художньо-конструкторська діяльність.

В умовах вищої школи в період запровадження кредитно-модульної системи навчання особливого значення набуває проблема організації самостійної роботи студентів.

Актуальність та крайня необхідність педагогічної уваги до проблеми удосконалення організації, а відповідно і керівництва самостійною роботою майбутніх учителів обслуговуючої праці пов'язана, на наш погляд, із недостатньою розробленістю методичних особливостей використання нових форм та методів навчання і контролю в умовах модульного навчання; систематизації, упорядкування та нормування процесу самостійної роботи студентів; впровадження принципу децентралізації в системі

управління навчальним процесом. Самостійна робота завжди була невід'ємною частиною навчально-виховного процесу, але, очевидно, увага викладачів здебільшого зверталась на позааудиторну роботу студентів (конспектування, виконання певних завдань, графічних робіт та ін.).

Досліджуючи питання управління навчальним процесом як системою, ми звернулися до праць відомих науковців В. С. Пікельної, Н. Ф. Тализіної та ін. Проблема делегування управлінських функцій від викладача до студента може успішно вирішуватись у системі модульного навчання, що доведено у дисертаційних дослідженнях Л. О. Гранюк, Л. В. Онучак, П. В. Стефаніка та інших. Цікавими для нашого дослідження були наукові праці О. І. Романовського та В. М. Шейко.

Мета статті – виявити та обґрунтувати педагогічні умови управління самостійною роботою майбутніх учителів технологій у процесі навчання художньо-конструкторської діяльності.

Відповідно до обраної нами галузі дослідження ми зробили спробу розкрити сутність процесу організації самостійної роботи студентів в системі модульного навчання та управління ним на основі особистісно-орієнтованого та системного підходів. В останніх педагогічних роботах Г. С. Заскалити, організація самостійної пізнавальної діяльності” визначається як “система спільних дій викладача і студента, в процесі якого активну детермінуючу роль виконують студенти” [1, с. 8].

Виходячи з того, що самостійна робота студентів – це система, досягнути поставленої мети можна тільки через *управління* даною системою. Для цього існує підсистема управління, яка включає взаємопов'язані постійні функції: планування, організація, координація, контроль, регулювання. Функції управління виступають конкретними формами цілеспрямованої дії на систему.

Тому побудова сучасної організаційної структури управління системою самостійної роботи – одна з необхідних, першочергових організаційних умов успішної її реалізації. В. С. Пікельна, зазначає, що сутність “управління” полягає у впливі на систему з метою максимального її функціонування і переходу в якісно новий стан [4, с.55]. З розвитком демократичних процесів, на її думку, ефективність управління забезпечується, закономірністю поєднання централізації та децентралізації в управлінні, що забезпечує певну самостійність в діяльності окремих елементів системи [5, с. 74–75].

Велике значення чіткій організації та плануванню самостійної роботи студентів надавав К. А. Іванович. На його думку, дуже важливо на основі високої вимогливості, шляхом конкретного керівництва та контролю з боку викладацького складу добитися, щоб кожний студент з першого дня навчання і до закінчення ВНЗ працював самостійно, щоденно, ритмічно над оволодінням науковими знаннями. “Уміння учитися та самостійно працювати – найцінніша якість, яка необхідна людині протягом всього її життя” [2, с. 5].

Багато дослідників, для вирішення проблеми організації та керівництва самостійною роботою студентів використовують теоретичні моделі. Так, Л. О. Онучак вважає, що ефективність позааудиторної самостійної роботи залежить від запровадження моделі її організації, компонентами якої є: мотивація, професійна спрямованість та організаційні форми (індивідуальні та колективні) [3, с. 165]; І. В. Хом'юк пропонує систему формування умінь самостійної роботи здійснювати засобами ігрових форм та моделі планування організації самостійної пізнавальної діяльності, яка складається із таких елементів: “мета, мотивація, критерії, планування, управління, контроль і самоконтроль, кінцевий результат” [6, с. 76]. С. Г. Заскалета вважає, що організаційно-педагогічними умовами самостійної пізнавальної діяльності студентів є “впровадження моделі, яка базується на основі суб'єкт-суб'єктного співробітництва викладачів і студентів” [1, с. 15].

На сучасному етапі розвитку вищої школи науковці слушно наголошують на відмові від жорсткої структури управління самостійною роботою студентів і переходу до більш

гнучкої її моделі, яка передбачає наявність методичного забезпечення, яке сприяє опосередкованому управлінню. В. С. Пікельна стверджує, що участь студентів в управлінні учбовим процесом робить всю систему управління більш гнучкою, здатною чутливіше реагувати на різноманітні ситуації, що дає можливість об'єкту управління бути в постійній динаміці, в прагненні до кращого кінцевого результату. Механізм управління повинен бути таким, що забезпечує якість учбово-виховного процесу.

В системі можуть бути розподілені обов'язки і відповідальність за певну роботу між викладачем та студентом тільки завдяки використанню оперативних моделей управління системою.

Спираючись на основні (технологічні) функції процесу управління, нами розкрито сутність кожної з них (планування, організація, контроль, регулювання, облік, аналіз) в організаційній моделі оперативного управління самостійною роботою студентів в системі модульного навчання.

Планування як перший етап процесу управління охоплював діяльність суб'єктів навчального процесу в перспективі, поточну діяльність та детальне програмування.

Індивідуалізація змісту модульної програми у відповідності з реальними потребами кожного студента є послідовною програмою саморозвитку, тому індивідуальний проект складався на основі встановлення фактичного рівня знань, умінь у певній сфері діяльності або при потребі розвитку конкретних особистісних якостей. Індивідуальний проект (програма саморозвитку, самовдосконалення, персональна організаційна модель оперативного управління) складався студентом після діагностування (анкетування "самооцінка" та "здатність до самоуправління").

Враховуючи різний темп навчальної роботи студентів та їх індивідуальні особливості моделі управління нами пропонувалася як основна, базова модель для складання кожним студентом індивідуального проекту. Студентам надано право вибору відповідних форм самостійної навчальної роботи з певною ступінню самостійності, часом та темпом проведення. Створення індивідуального проекту передбачало поступове переміщення акценту з управління на самоуправління самостійною роботою, в результаті чого модель управління перетворюється на персональну модель оперативного самоуправління. Такий підхід до організації сприяє формуванню організованості, як важливої якості суб'єктів управління та сприяє високій ефективності сумісної діяльності учасників управлінської системи.

Виконання плану можливе за підкріплення його відповідною *організацією*, що передбачає забезпечення певних умов та їх реалізацію суб'єктами навчального процесу. До основних організаційних умов здійснення студентами самостійної навчальної роботи нами віднесено: наявність необхідного обладнання, робочі модульні програми в трьох рівнях складності, методичне забезпечення, заходи контролю та консультування, що визначені у часі, певні взаємозв'язки між організаційними формами та суб'єктами їх реалізації. Сутність організаційних питань полягала у тому, що кожний учасник навчального процесу у відповідності до прав та обов'язків несе повну відповідальність за прийнятті рішення.

Доцільність вибору студентом того чи іншого методу для виконання самостійної роботи визначала специфіка дисципліни, етап вивчення матеріалу модуля (змістової або оперативної частини), форма навчальної роботи. Процес управління знаходить своє відображення в різноманітних організаційних формах (індивідуальних, групових, колективних, лекціях, лабораторних роботах, різних видах аудиторної та позааудиторної самостійної роботи).

П. А. Юцявичене розглядає поєднання різних форм самостійної роботи студентів як дидактичні системи, які в свою чергу поділяє на комбіновані системи навчання та комбіновані системи учіння. В модульному навчанні, в основі якого лежать суб'єкт-

суб'єктні взаємовідносини викладача і студента, реалізуються не тільки комбіновані дидактичні системи, але і комбіновані системи учіння, які об'єднуються у комбіновані системи навчання, зазначає дослідник. Модульне навчання П. А. Юцявичене визначає як комбіновану систему навчання, яка обов'язково включає підсистему адаптованого програмованого управління у відповідності із індивідуальним проектом, частіше всього з'єднану з підсистемою самоуправління. Елементом комбінованої системи є модуль, який дає можливість активно та самостійно оволодіти певною сумою знань та умінь [7, с. 140].

Проте ми вважаємо формами, доцільними для використання при роботі із змістовою частиною модуля, наступні: робота в парі, в малих групах, з тьютором, самостійна робота з консультуванням викладача. Не дивлячись на участь декількох осіб у виконанні теоретичних завдань, поєднання цих форм активізує пізнавальну діяльність, сприяє самоствердженню студентів. Самостійність студента при такій організації самостійної роботи підтримується активними методами навчальної діяльності, при яких він самостійно знаходить відповіді на питання, а саме: кейс-метод, дискусійний метод та ін..

Вище розглянуті підсистеми "форми" і "методи" самостійної роботи студентів з множиною модулів ми співвідносимо із організаційним (або технологічним) елементом у структурі навчального процесу. Але, як відомо, для ефективного функціонування практично будь-якої системи необхідно управління. Організація будь-якої діяльності є складовою процесу управління нею. З організацією пов'язано впорядкування процесу, створення певних взаємозв'язків між його компонентами з метою приведення в дію управлінського рішення. Значне розширення обсягів самостійної роботи студентів та ускладнення вирішуваних нею завдань зумовило потребу якісно нового рівня її комплексного методичного забезпечення викладання дисциплін, як однієї з організаційних умов ефективності самостійної роботи.

Під підготовкою інформаційно-методичного забезпечення самостійної роботи студентів розуміють процес створення викладачем необхідних умов навчання, які гарантують задоволення потреб студентів в інформаційних джерелах, розпорядженнях і методичних рекомендаціях. Комплексне інформаційно-методичне забезпечення процесу навчання студентів художньо-конструкторській діяльності нами представлено вербальними засобами (типові і робочі програми навчальних дисциплін художньо-конструкторського спрямування, плани лабораторних занять, тексти контрольних робіт, методичними рекомендаціями до самостійної роботи студентів, опорними конспектами, підручниками, навчальними посібниками, періодичними виданнями), навчально-контролюючими та тренувальними програмами, які включають тестовий контроль, інформаційно-пошукові та інформаційно-довідкові бази даних. Наведемо приклад завдань:

Завдання першого рівня обирали студенти, які виконували здебільшого самостійну роботу на репродуктивному рівні та з низьким рівнем самостійності. Завдання складено із ескізу моделі, методичних вказівок до моделювання та схему виконання деталювання.

Завдання другого рівня обирали студенти репродуктивного рівня діяльності, які за схематичним зображенням ескізу та схеми моделювання спроможні самостійно здійснити моделювання деталей.

Завдання третього рівня обирали студенти реконструктивно-творчого рівня діяльності, для яких достатньо запропонувати ескіз моделі, а процес моделювання та деталювання виконували самостійно.

Завдання четвертого рівня обирали студенти з високим рівнем самостійності та розвиненими художньо-творчими здібностями. Вони виконували моделювання за самостійно створеними ескізами на фігури із заданими характеристиками.

У процесі здійснення художньо-творчої діяльності студент самостійно, або з допомогою викладача прогнозував хід бажаних дій, який лежить в основі цілепокладання.

В ході прогнозування студент визначав, які він очікує результати та які зусилля для цього необхідно прикласти. Цілепокладання, як створення системи цілей передбачає встановлення стратегічних, тактичних або оперативних цілей, які відображалися в індивідуальному проекті. В лекційно-семінарській системі викладання ефективність зворотного зв'язку безпосередньо залежить від прояву активності студентів, від їх прагнення встановлювати такий зв'язок.

На етапі планування в індивідуальному проекті зазначали оптимальний термін вивчення дисципліни, організаційні форми самостійної роботи, форми та терміни проведення контролю. В ході здійснення самостійної пізнавальної діяльності викладач контролював кожний етап роботи, спостерігав за темпом та якістю виконання завдань та пропонував при необхідності внести певні корективи: посилити консультативну роботу, залучити до роботи тьютора, провести додаткову лекцію, збільшити кількість практичних занять, систематизувати набуті вміння і т. ін.

Як відомо, *контроль* ЗУН виконує такі основні функції: контролюючу, діагностичну, навчальну, виховну і розвиваючу, які в цілому сприяють формуванню основного мотиву навчання – потреби в ЗУН. Можна додати ще управлінську функцію контролю, яка сприяє формуванню самостійності як якості особистості.

Для визначення подальшого курсу дій, прийняття рішень усунення та попередження відхилень викладачу необхідна інформація про фактичні результати навчання, про ступінь та причини цих відхилень. Без контролю, зворотного зв'язку, без відомостей про результат, без подальшої корекції помилкових дій навчання перетворюється на процес, яким не можливо управляти.

На основі контролю здійснювали *регулювання*, яке тісно пов'язане із дотриманням таких принципів модульного навчання, як гуманізація та індивідуалізація, "вільному-воля". Послідовність рішень, які приймалися нами, як суб'єктами управлінської діяльності, були обґрунтовані, логічні і перегляду підлягали тільки в тих випадках, коли обставини змінилися настільки суттєво, що вимагали перегляду тактичного плану дій.

Координованість управлінських дій вважається важливою умовою ефективності управління і виражається у гармонічному поєднанні частин системи з метою досягнення визначеної мети. Урівноваження централізації та децентралізації в управлінні дозволяє представити самостійність кожному суб'єкту системи, кожній її ланці.

Результативність *обліку* залежала від системного підходу в пред'явленні вимог до суб'єктів управління та систематичного висвітлення кількісних та якісних показників оцінки.

Системний підхід дозволив нам тримати в полі зору темп виконання самостійної роботи, її результативність та взаємозв'язки між різними формами. Удосконалення системи управління із запровадженням системного підходу повно реалізовано в організаційній моделі оперативного управління. Це дало нам можливість виявляти та вивчати ті елементи системи, діяльність яких знаходилась не на відповідному рівні.

В системі модульного навчання з використанням моделі управління можливості здійснення зворотного зв'язку більш реальні, відкритість результатів самостійної пізнавальної діяльності дає можливість систематично проводити аналіз навчальної роботи студента викладачем та пропонувати йому вчасно необхідну допомогу, а не по закінченню вивчення курсу. Окрім цього навчання за принципами модульної системи створює умови для самоаналізу, самоуправління пізнавальною діяльністю. Проведений аналіз інформації, яку викладач отримав із моделі забезпечує умови для вироблення комплексу управлінських дій, які спрямовуються на підвищення активності студентів, їх зацікавленості. Управлінський вплив може бути спрямований як на зміну зовнішніх умов так і на самого студента.

Використання моделі управління дає можливість наочно показати результати

навчальної діяльності студента, відкрито оприлюднювати успіхи та відставання окремих студентів, з'ясовувати причини та спільно знаходити вихід із ситуації, що склалася. Результати діяльності не можуть бути завищені або занижені, модель демонструє фактичний стан справ, тобто рівень прикладених зусиль відповідає отриманим результатам, що уможлиблює в повній мірі реалізувати управлінський принцип справедливості.

Висновки. Теоретичний аналіз наукових джерел з проблеми та практичний досвід дозволили нам дійти висновку, що з метою позитивних змін в системі управління самостійною роботою студентів важливо створити необхідні педагогічні умови, що дозволяють визначити перспективи її подальшого розвитку. Такими умовами є:

- системний підхід до організації самостійної роботи студентів,
- впровадження моделі управління навчальною діяльністю студентів,
- дотримання основних технологічних функцій процесу управління,
- гармонізація різноманітних організаційних форм навчання та контролю за результатами аудиторної та позааудиторної самостійної роботи,
- створення і використання цілісної системи завдань самостійної роботи на основі особистісно-орієнтованого підходу,
- реалізація індивідуального підходу,
- координованість управлінських дій, збалансованість управління та самоуправління.

Впровадження організаційної моделі оперативного управління в роботу технологічно-педагогічного факультету дозволило нам формувати демократичний стиль діяльності та взаємовідносин у групі студентів, розвивати творчі здібності суб'єктів навчально-виховного процесу, залучати їх до керівництва цим процесом; забезпечити підготовку студентів, здатних жити у сучасному суспільстві.

Використана література:

1. *Заскалета С. Г.* Організація самостійної пізнавальної діяльності студентів сільськогосподарського інституту (за матеріалами вивчення іноземних мов): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПНУ. – К., 2000. – 20 с.
2. *Іванович К. А.* Воспитание у студентов самостоятельности в работе // Формирование у студентов самостоятельности в работе. – М. : Знание, 1959. – С. 5-76.
3. *Онучак Л. В.* Педагогічні умови організації позааудиторної роботи студентів економічних спеціальностей : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. – К., 2002. – 200 с.
4. *Пикельная В. С.* Педагогика и процессы гуманизации в образовании : учебное пособие. – Кривой Рог : КДП, 1996. – 91 с.
5. *Пикельная В. С.* Теоретические основы управления: Школоведческий аспект. – М. : Высш. шк., 1990. – 175 с.
6. *Хом'юк І. В.* Формування вмінь самостійної роботи у майбутніх інженерів засобами ігрових форм : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. – К., 2003. – 220 с.
7. *Юцявичене П. А.* Теория и практика модульного обучения. – Каунас, Швиеса, 1989. – 272 с.

***Кучер З. С.* Управление самостоятельной работой студентов в процессе обучения художественно-конструкторской деятельности.**

В статье представлены результаты исследования теории и практики управления самостоятельной работой студентов. Предложены новые подходы к управлению учебно-познавательной деятельностью студентов в процессе изучения конструирования и моделирования одежды.

Ключевые слова: управление, самостоятельная работа студентов, художественно-конструкторская деятельность.

Kucher Z. S. Guidelines student's independent work in training art and graphic activities.

This article presents the results investigation of the theory and practice of students' individual work's management. New approaches to the management of educational-cognitive students' activity in the process of studying design and modelling clothes are offered.

Keywords: management, students' individual work, art-design activities.

Кучер С.

Криворізький державний педагогічний університет

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглядається сутність поняття “художня культура” та її близькість із “естетичною культурою”. Запропоновано способи формування та критерії оцінювання рівня художньої культури у студентів технологічно-педагогічних факультетів.

Ключові слова: художня культура, естетична культура, професійна компетентність.

У сучасних умовах освіта зводиться, перш за все, до відтворення і трансляції нагромаджених у минулому знань, досвіду, культури. Та життєдіяльність особистості здійснюється у процесі освіти – знання і досвід минулого повинні бути трансформовані у здатність людини проектувати та будувати майбутнє, адже проектність пронизує усі сфери людської діяльності. Провідним видом діяльності людини під час розв'язання життєвих та виробничих завдань є технологічний підхід, а саме, аналіз проблеми чи завдання, вміння визначення цілей і знаходження нестандартних шляхів його досягнення за допомогою проекту власних дій.

Специфіка майбутньої педагогічної діяльності вчителя технологій пов'язана з творчістю, дизайном одягу, процесом проектування швейних виробів, де необхідним є певний рівень сформованості художньої культури.

Поняття “художня” та “естетична культура” включає культуру суспільства та особистості. Результати наукових досліджень, що торкаються проблем формування художньої культури з точки зору психології (Л. В. Виготський, Л. А. Венгер, В. І. Киреєнко, Г. С. Костюк та ін.) та педагогіки (А. В. Галізова, В. Рогозіна та ін.) дозволяють стверджувати про необхідність створення системи виховання художньої культури особистості. Окремі аспекти професійно-естетичної підготовки педагогів досліджували С. Батишев, Н. Миропольська, Г. Феміна та ін..

Та головна мета освіти полягає у підготовці компетентного фахівця, який би володів не тільки знаннями з дисциплін швейного профілю, а й художньо-естетичними знаннями в теорії та історії мистецтва, костюму, напрямів моди. Компетентність майбутнього вчителя проявляється перш за все, у естетичному сприйманні та перетворенні дійсності за законами краси, у вмінні реалізувати творчі задуми у процесі створення чи реконструкції виробів та безпосередньо у педагогічній діяльності.

Мета статті – виявити та обґрунтувати умови формування художньої культури майбутніх учителів. Актуальність проблеми зумовлена недостатнім рівнем сформованості художньої культури майбутніх учителів технологій.

Спираючись на твердження провідних науковців та практиків, ми спробували уточнити сутність понять “компетентність” та “компетенції”. Більшість із них переконані, що навчальна діяльність має не лише дати студентові певну суму знань, але й *сформувати комплекс компетенцій*. Вважаємо, що саме останній необхідно приділяти більше уваги